

Os galegos de Kinsale na Irlanda de 1602

Xerardo Dasairas

A batalla de Kinsale non foi a máis importante que libraron os irlandeses contra a ocupación británica. A pesar da derrota, este feito bélico cobraría moita importancia en Irlanda e España pois nela participaron tropas españolas e O'Donnell, o líder principal irlandés, retornaría a Galicia cos efectivos españois despois da rendición. O que a penas trascendeu é que entre esas tropas tamén figuraba un continxente de galegos...

Despois de que en 1588 fracasara o intento de invadir Inglaterra coa chamada Armada invencible, algúns nobres irlandeses exiliados e outros chegados de Irlanda presionaban ao rei Filipe II para invadir este país, contando esta vez con tropas aportadas por nobres rebelados contra a ocupación inglesa. O rei español sopesaría este plan, mais a desfeita da flota e o mal estado económico adiarían nestes intres calquera resposta contra os ingleses. Mais os ataques dos corsarios ingleses contra a flota de Indias, o seu apoio aos holandeses e o axustizamento de varios nobres irlandeses que colaboraran cos españois, acelerarían os plans de invasión de Irlanda, propostos por John de Lacey desde Portugal, país baixo a coroa española nestas datas.

En 1594, os nobres irlandeses do Ulster, Red Hugh O'Donnell (Dohmnaill), señor de Tyrconnell, e Hugh O'Neill (Aodh Mór Ó Néill), conde de Tyro-ne, a pesar dos seus anteriores enfrontamentos persoais, axuntarían as súas forzas, rebelándose contra a ocupación inglesa, conseguindo controlar nos cinco anos seguintes unha gran parte do país a pesar da chegada de Robert Devereux, conde de Essex,

ao mando de 17.000 soldados ingleses que se viu incrementada posteriormente con outro desembarco inglés ao mando de sir Charles Blount (Lord Mountjoy).

Entón, os sublevados tiveron que recuar das zonas conquistadas e pediron o socorro do rei Filipe II quen no ano 1596 envía desde Lisboa unha flota de 135 barcos, galeóns e outras embarcaciones menores con soldados españois, flamengos, italianos, franceses e irlandeses, comandada por Martín de Padilla, adiantado maior de Castela e Capitán xeneral do Mar Océano.

En Vigo, uniríanse 41 barcos e 6.000 homes, mais ao navegaren entre Corcubión e Fisterra na noite do 28 de outubro, unha forte galerna afundiría 30 barcos, perdendo 2.000 homes, e dispersándose o resto, que se refuxiarían en portos galegos e do norte da península, chegando algún ata Vizcaia.

As galernas eran frecuentes nas costas galegas e irlandesas

Así, quedarían de novo adiados os proxectos de invadir Irlanda ata que o novo rei español Felipe III (1598) retomaría os plans de invasión deste país, apelando os irlandeses á súa ancestral descendencia hispana e a que os obrigaban a facerse anglicanos, ofrecéndolle ademáis a súa vasalaxe ao rei español. Xa que logo, o 2 e 3 de setembro do ano 1601, saían do porto da Coruña con destino a Irlanda 33 barcos con 4.432 homes ao mando dos mestres de campo Juan del Águila e Francisco de Toledo para desembarcaren e tomar a cidade de Cork.

Juan del Águila

Mais a flota, capitaneada polo Almirante Brochero topou cun temporal perto da illa de Ushant que dispersou os barcos, dirixíndose algúns deles cara a Kinsale (Ceann tSáile), ao sur, onde o día 1 de outubro desembarcaron 1.700 homes que se irían incrementando en días posteriores ata os 3.300 ao iren arribando outros barcos. Mais, oito dos barcos, catro galeóns e catro urcas ao mando de Pedro Zubiaur e con perto de 1.000 homes máis a bordo, toparon con outra galerna, decidindo retornar á Coruña.

Xa que logo, Juan del Águila ficaba en Kinsale sen estas tropas e sen parte dos suministros alimenticios, de pólvora para os mosquetes e arcabuces, da corda das mechas e algunha artillería que viaxaban nas urcas.

Asemade, esta zona non contaba con movementos rebeldes irlandeses e os ingleses tiñan requisado todos os cabalos cos que os españois contaban para avanzar cara o norte. Así pois, non lles quedaba outra que resistir en Kinsale, agardando o reforzo de tropas españolas e a chegada desde o Ulster das tropas irlandesas de O'Donnell e O'Neill.

Entanto, en Kinsale, Juan del Águila tiña fortificado os vellos castelos de Castle Park e Ringcurran que protexían ambos lados da ría de Bandon mais ao pouco chegaron as tropas inglesas ao mando de lord Mountjoy con 6.000 soldados de infantaría e uns 600 de cabalería, ademáis de canóns e bombardas, completando o asedio a flota mandada por Richard Lavison. Varias saídas dos españois de Kinsale intentando rachar o cerco causarían moitas baixas nos ingleses, mais estes reaccionarían tomando o castelo de Ringcurran o día 10 de novembro e logo o de Castle Park o día 29, mentres a cidade resistía entre a fame, as enfermidades e uns 50 desertores. Nesta situación, e ao ver que a axuda irlandesa e os reforzos españois non chegaban, Juan del Águila consegue enviar un patache a Galicia dando conta da situación e solicitando axuda inmediata.

Plano antigo de Kinsale e os dous castelos na ría do Bandon

Castelo de Dunasead (Spain Tower)

Castelo de Dunalong na illa de Sherkin

Castelo de Dunboy, último bastión irlandés

primeiro sufriron o hostigamento de columnas inglesas mandadas por Carew. Nos días posteriores fóronse reunindo as forzas irlandesas ao noroeste de Kinsale, asentándose ao longo da beira do río Bandon uns 4.000 homes de infantaría e cabalería de O'Neill, o capitán Richard Tyrrell, do condado de Westmeath con 600 veteranos, uns 1.000 homes de O'Sullivan Beare, armados polos españois en Castlehaven, e os 200 galegos de Alonso de Ocampo que lles deron noticia aos irlandeses do rexeitamento dos barcos ingleses nesta localidade.

Entanto, a columna de O'Donnel, con 4.000 soldados de infantaría e 3.000 de cabalería, demoraba a súa chegada pois entretívase en cortar as comunicacións con Cork, illando aos ingleses de Mountjoy que xa acusaban o desgaste do asedio a Kinsale polas audaces saídas dos españois, que lles causaron numerosas baixas, e polo frío intenso, as enfermidades e moitas desercións, sobre todo de irlandeses, que reduciran á metade os 12.000 homes cos que chegara.

A batalla

O plan de ataque era envolver ás debilitadas forzas inglesas cun ataque directo aos seus acampamentos, mestres as forzas españolas de Kinsale, ao

Red Hugh O'Donnell

Hugh O'Neill

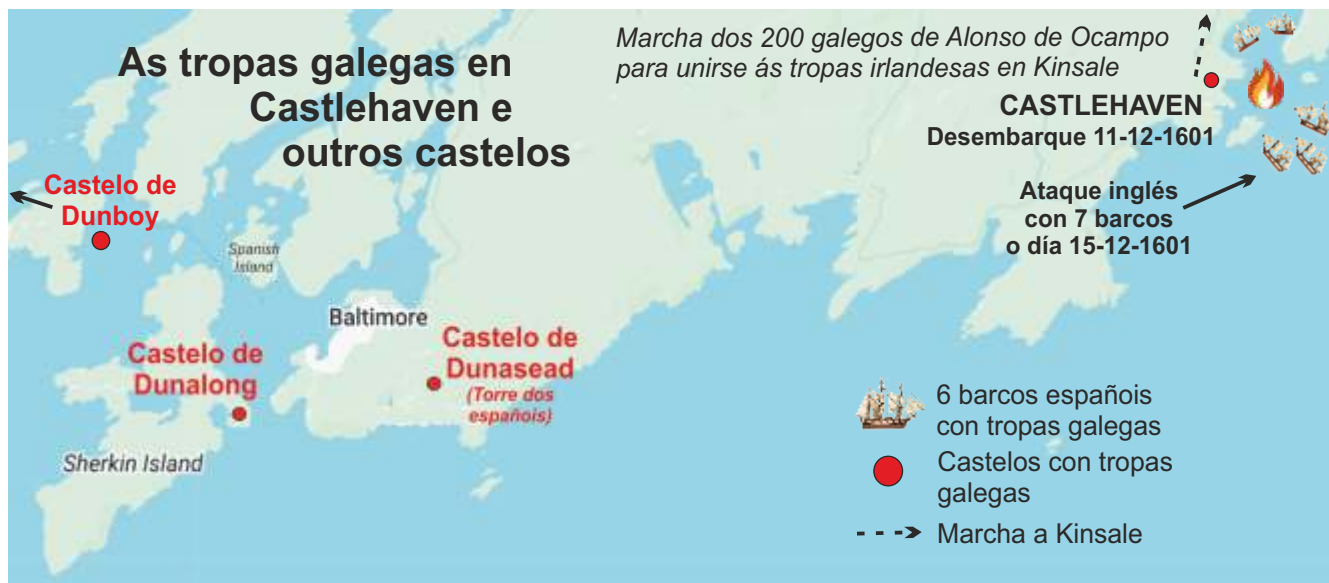
mando de Del Águila, atacaban desde a outra banda, saíndo desde a cidade sitiada. Así o fixo O'Neill cos seus homes e os 200 galegos de de Ocampo a comezos de xaneiro de 1602 (véspera da Noiteboa anglicana), mais os sitiados españois non fixeron a súa saída por unha evidente falla de comunicación e descoordinación nos seus plans, reaccionando os ingleses que fixeron recuar ás forzas atacantes.

O día 3 de xaneiro de 1602 parte das tropas inglesas (infantería e cabalería) ao mando de Mountjoy iniciarían o ataque contra os irlandeses, entanto as forzas de Carew evitaban unha saída dos defensores españois de Kinsale. A infantaría inglesa atacou de fronte ás forzas de O'Neill e de Tyrrell, tendo que retirarse este cos seus veteranos cara un outeiro próximo. Ao tempo, a cabalería inglesa coas súas lanzas e coirazas atacaría polo flanco esquerdo pondo en fuga á feble cabalería irlandesa sen lanzas, nin coirazas e montando cabalos sen estribos.

Formación en cadre con picas e mosquetes

Despois de escorrentalos, volvéronse e atacaron ás forzas de O'Neill pola retagarda creando o pánico e a dispersión, agás nos 200 galegos de Alonso de Ocampo e algúns homes de O'Sullivan armados tamén con picas e mosquetes, que formando un cadre, resistiron ata que con xa 90 baixas, optaron pola rendición os 49 que quedaban, pois uns sesenta tiñan fuxido xa cara a Castlehaven.

Ao fin, o 6 de decembro, zarpaba de novo Zubiaur da Coruña con dez barcos, transportando uns mil homes ao mando dos capitáns Alonso de Ocampo e Pedro López de Soto, con armas, víveres, munições e artillería. Mais, unha nova galerna viría a truncar a expedición, afundindo un barco xa na saída da Coruña e debendo retornar outros tres, desarborados e averiados.

Porén, os seis restantes seguirían o seu rumbo cara a Kinsale, mais ao ver o bloqueio naval de Levison, Zubiaur dirixiuse ao oeste cara a Castlehaven onde desembarcou o día 11 de decembro o equipamento bélico e 621 soldados galegos ao mando do capitán santiagués Afonso Ocampo.

Tras deles saíra o almirante Levison con varios barcos ingleses dos que bloqueaban Kinsale para

atacar a flotiña española fondeada en Castlehaven. Na mañanciña do día 15 atacaron os barcos ingleses, mais Zubiaur agardábaos cunha batería de oito canóns na entrada do porto producíndose un enfrentamento no que os ingleses conseguiron afundir catro dos barcos españois. Contodo, os barcos ingleses resultaron bastante danados polo que Levison, vendo que os españois ficaban aillados, decidiu retornar ao bloqueio de Kinsale.

Ademáis, esta vitoria parcial animaría a nobres irlandeses da zona como Domhnall Cam Ó Súilleabháin Bhéara (Donal O'Sullivan Beare), señor de Berehaven e do castelo de Dunboy, que reuniu a máis de mil homes, que Zubiaur e Ocampo armaron con 350 arcabuces e 650 picas para unirse aos efectivos de O'Donnell e O'Neill.

Ao tempo, os 621 soldados galegos de Ocampo eran repartidos polos antigos e pequenos castelos de Dunboy, Donnelong (illa de Sherkin) e Donneshed (Torre dos españois), estes dous últimos propiedade do nobre irlandés Sir Fineen O'Driscolls¹, establecendo así unha cabeza de ponte para unha posible chegada de reforzos.

Cara a mediados de decembro e despois duns 350 quilómetros de longa e difícil marcha, as columnas de O'Neill e O'Donnell comezan a achegarse separadamente a Kinsale a pesar de que as do

Fortaleza de Kingsale

¹ Após a derrota de Kinsale, os castelos e propiedades de Sir Fineen O'Driscolls quedaron baixo o control do capitán inglés Roger Harvey. Sir Fineen ficaría sen nada e exiliárase en España, ao igual que O'Donnell e outros irlandeses, partindo coas forzas españolas invasoras no seu retorno a Galicia. Porén, o seu castelo de Dumboy na península de Beara, defendido por irlandeses, sería o último en renderse ás tropas inglesas en xuño de 1602.

CORK

Exército Inglés

- 5 Caballería de Danvers
6 Escuadrón de Pover
7 Reximento de Folliot
8 Reximento de Roc
9 Tropas de Carew no
asedio a Kinsale

Ruta de chegada das tropas irlandesas

Campamento de Thomond

Campamento de Charles Blount barón de Mountjoy

Tropas españolas de Juan Del Águila, asediadas

KINSALE

Castelo de Ringcurran

Castelo de Park

Bloqueio naval de Richard Lavison e toma dos castelos

Ría de Kinsale

Tropas españolas asediadas desde o 1 de outubro de 1601

Bombardeos

Batalla

 Forzas: 6.000 irlandeses e 3.500 españois
 Baixas: Mortos e feridos, 1.200 irlandeses e 100 españois. 3.400 prisioneiros

 Forzas: 12.000 homes
Baixas: 6.000 mortos e feridos

Tropas españolas e irlandesas

A todo isto, as forzas de O'Donnell, a bastante distancia, nen sequera entraron en combate e á vista do acontecido optaron por desobedecer as súas ordes de loitar e fuxiron: Todo remataría en a penas dúas horas. Segundo fontes inglesas, os rebeldes irlandeses deixaron no campo de batalla 1.200 baixas, ás que habería que engadirlle os mortos na persecución, contabilizando uns 140 afogados ao cruzaren o río Blackwater, outros 200 no río Moy e os refuxiados na abadía de Owen.

A pesar da derrota, Juan del Águila seguiría resistindo en Kinsale con 1.800 homes, pouco máis da metade dos desembarcados, que foran caendo polos enfrontamentos cos ingleses e sobre todo polas enfermidades, contando con escasas provisións e municións. Asemade, non agardaban xa ningunha axuda de España por estaren no mes de xaneiro, pouco propicio para a navegación, polo que o día 12 de xaneiro capitularían, obtendo unha rendición honrosa dos ingleses. Mountjoy proporcionaríalles os barcos para retornaren a España e o abastecemento preciso a todas as tropas que ocupaban posicións militares na illa, incluíndo tamén aos irlandeses que quixesen acompañalos. Esta rendición, nun xesto inusual na época, incluía ademáis o poderen conservar as súas armas, bandeiras e cartos.

Após Kinsale

Os líderes irlandeses O'Neill e Tyrrell retirárianse ao Ulster, onde continuarían a loita contra os ingleses, mais terían que renderse ao ano seguinte. Pouco despois da rendición de Del Águila, chegarían os reforzos, xa inútiles, ao mando de Martín de Vallecina que retornou a España ao se enteirar da claudicación. Esta circunstancia acarrexaríalle moi-

tas complicacións a Del Águila e cando chegou á Coruña o 14 de xaneiro foi arrestado e encausado pola súa claudicación. O seu falecemento libraríao do proceso xudicial, mais antes disto aínda tivo tempo de investir 59.000 escudos na creación dun hospital de campaña na Coruña para atender aos seus numerosos soldados feridos.

Filatelía conmemorativa

Segundo algunhas fontes, o día 6 de xaneiro xa tiñan partido desde Catlehaven, nos barcos que lle quedaban a Pedro Zubiaur, os soldados galegos que gornecían os castelos irlandeses, agás uns sesenta que combateran con Ocampo que decidiran quedar para seguir hostigando ás tropas inglesas coas guerrillas irlandesas. Nestes barcos tamén viaxaron cara a Coruña O'Donnell, O'Driscoll, señor de Castlehaven, O'Sullivan, señor de Berehaven e unha numerosa colonia de oficiais e soldados irlandeses.

Nos barcos que os ingleses puxeran a disposición de Del Águila tamén partiría o arcebispo de Dublín fray Mateo de Oviedo, abade do convento dos franciscanos de Santiago, que fora nomeado para este cargo no ano 1600. Desde que chegou a Irlanda non puido exercer o seu labor e a arquidiocese estaba rexida por vicarios, tres dos cales foron presos polos ingleses.

Estatua de O'Donnell en Donegal

O'Donnell e os seus compatriotas serían recibidos con todos os honores na Coruña e as autoridades locais puxéronos en antecedentes levándoos a visitar a Torre de Hércules onde se reviviron as lendas sobre a conquista de Irlanda, con grande satisfacción pola súa parte. Mais O'Donnell só pensaba en liberar o seu país do xugo inglés e pronto partiu para Zamora, onde se atopaba o rei, e conse-

O Colexio dos Irlandeses

Pazo de Ramirás

No ano 1603, os irlandeses exiliados en Galicia fundarian en Santiago un Colexio para a promoción de sacerdotes con destino a Irlanda e contrarrestar o anglicanismo inglés. Daniel O'Sullivan, señor de Berehaven, residente en Santiago, foi o seu protector e Richard Conway o seu director, logo substituído polo xesuíta Thomas White ao ser adscrito á Universidade Pontificia de Salamanca. Este colexio estaría activo ata 1770, ano no que desaparecería ao decretar Carlos III a expulsión dos xesuitas. Entón, o edificio sería adquirido polo marqués de Casa Pardiñas e coñecido en Santiago como Pazo de Ramirás.

guiu entrevistarse con el, mais o monarca deulle largas sobre outra invasión de Irlanda.

Despois disto, retornou á Coruña desde onde lle mandaba misivas ao rei cos seus proxectos, sempre coa calada por resposta. Entón decidiu trasladarse ao castelo de Simancas perto da capital que daquela era Valladolid. O'Donnell morrería aquí o 10 de setembro de 1602 sen conseguir ser recibido polo rei e foi enterrado na capela das Marabillas do convento vallisoletano de San Francisco, mais a súa tumba desaparecería con este edificio ao ser afectado séculos despois pola Desamortización.

Porén, non sabemos máis do noso afouto capitán Ocampo agás da súa valentía e bravura en Kinsale, agás a lembranza del que fixo Thomas D'Arcy

McGee, político e intelectual irlandés, exiliado no Canadá, que no século XIX, *desde o asombro e o respecto*, definiuno como a *gallant leader*, un valente e coraxoso líder galego.

A guerra contra os ingleses remataría co Tratado de Londres en 1604, xa con Jacobo I como rei de Inglaterra, renunciando este a axudar aos Países Baixos, abrindo a Canle da Mancha ao transporte español, suspender o curso no Atlántico e conceder a liberdade relixiosa en Irlanda. Mais para os irlandeses esta “Guerra dos Nove Anos” foi unha dura etapa que lles custou a perda de máis de cen mil vidas, vítimas das batallas, a represión e a fame provocadas polas requisas e incendios ingleses.

Placas conmemorativas da batalla de Kinsale. A do centro galega

En 1650 Oliver Cromwell sometería a illa e en 1653 produciríase a súa anexión a Inglaterra, decretando a expropiación das terras. Isto provocaría que de novo viñesen a Galicia en 1660 outros 2.000 exiliados irlandeses, que en inicio crearon algúns problemas para o seu sostemento ao se inhibir a Coroa española de enviar as axudas prometidas: Como os máis destes irlandeses eran milicianos, acabarían engrosando as tropas españolas.

Referencias musicais deste episodio

O día 4 de outubro de 1992 con motivo da Expo de Sevilla, o pavillón irlandés ofrecería un espectáculo musical chamado “The Sevilla Suite” con diversas pezas do coñecido compositor, músico e coreógrafo irlandés Bill Whelan. O título principal obedece a esta conmemoración feiral, máis o subtítulo “Kinsale to La Corunna”, fai referencia ao líder irlandés Red Hugh O'Donnell que chegou exiliado á Coruña en 1602.

Neste espectáculo participarían recoñecidos músicos irlandeses (Spillane, O'Connor, membros de The Chieftains...) e compoñentes de Milladoiro (Romaní, Seoane, Ferreirós e Casal) acompañados dunha orquestra sinfónica, un coro e unha coreografía dunha bailaora andaluza.

Posteriormente, presentárase na Coruña con motivo dos 390 anos da chegada de O'Donnell coa intervención de Davy Spillane, Mairtin O'Connor, Milladoiro e a Orquestra Sinfónica de Galicia. Anos despois, no 1996, The Chieftains e Carlos Núñez incluírían no álbum “Santiago”, “The Flight of the Earls”, tema referente ao exilio galego dos condes (Earls) irlandeses.

